

Zabawa dziecka w wieku niemowlęcym i poniemowlęcym

Zabawa stanowi istotny czynnik wpływający na rozwój psychospołeczny dziecka. Jest formą aktywności przygotowującą dziecko do życia w społeczności, a jednocześnie usprawnia jego motorykę, stymuluje funkcje intelektualne oraz dostarcza przyjemności i zaspokaja liczne potrzeby psychiczne. W wieku niemowlęcym i poniemowlęcym wykształcają się różne typy zabaw:

ZABAWY MANIPULACYJNE

- ✓ najprostszymi są manipulacje przedmiotami np. grzechotką, łyżeczką
- ✓ mają znaczenie dla rozwoju ruchów dłoni i palców oraz poznawania różnych właściwości przedmiotów

ZABAWY KONSTRUKCYJNE

- ✓ najczęściej polegają na budowaniu z klocków
- ✓ dziecko najpierw uczy się chwytania, później zdobywa umiejętność przekładania klocków z ręki do ręki, utrzymywania kilku na raz; stopniowo zaczyna ustawiać wieżę, układać klocki w szeregi; następnie buduje bramy, mosty, ogrodzenia, tunele; często bardziej cieszy się burzeniem swoich konstrukcji niż ich układaniem
- ✓ kształcą precyzję ruchów, koordynację wzrokowo-ruchową, myślenie i wyobraźnię, uwagę, wytrwałość

ZABAWY RUCHOWE

- ✓ należą do nich np. jazda na 3-kołowym rowerze, huśtanie się, zjeżdżanie po pochylni itp.
- ✓ na początku polegają na popychaniu lub ciągnięciu zabawki, później wraz z rozwojem lokomocji dzieci zaczynają wdrapywać się na drabinki, ławeczki, jeżdżą na rowerku
- ✓ usprawniają ruchy całego ciała, ćwiczą koordynację ruchów, utrzymywanie równowagi, odwagę i samodzielność dziecka

ZABAWY TEMATYCZNE

- ✓ dziecko przechodzi od naśladowania prostych czynności dorosłych do złożonych zabaw „w coś” lub „w kogoś” (w dom, w sklep, w doktora, w policjanta, w bohaterów seriali telewizyjnych itp.), stopniowo dziecko uczy się odgrywać określone role
- ✓ rozwijają wyobraźnię, stymulują dojrzałość społeczną dziecka

ZABAWY DYDAKTYCZNE

- ✓ nie wynikają ze swobodnej twórczości dziecka, są opracowywane przez dorosłych do celów kształcenia
- ✓ należą do nich np. domino, puzzle

Ważną formą zabawową jest także twórczość artystyczna – rysunki, wyklejanki, ulepianki, wycinanki.

Każda z powyższych form zabawy posiada swoje charakterystyczne cechy w zależności od wieku dziecka.

W wieku niemowlęcym dominującą formą zabawy jest manipulowanie przedmiotami, a nieco później klockami. 3–4-miesięczne dziecko utrzymuje w ręczce grzechotkę, próbuje nią potrząsać, w szóstym miesiącu życia zaczyna postukiwać przedmiotem o podłogę, w siódmym – przekładać go z ręki do ręki. 8–9-miesięczne dziecko bawi się rzucając zabawki na podłogę.

Manipulując klockami maluch najpierw uczy się kolejno chwycić jeden klocek (5–6 miesięcy życia), postukiwać nim, przekładać z rączki do rączki, rzucać. Stopniowo (7 miesięcy życia) opanowuje umiejętność chwytania dwóch klocków jednocześnie (po jednym każdą rączką), postukiwania klockiem o klocek. Około pierwszego roku życia potrafi utrzymać dwa klocki w jednej rączce, by wziąć trzeci klocek. Podejmuje też pierwsze próby piętrenia klocków.

Już w wieku niemowlęcym dziecko zaczyna naśladować proste czynności dorosłych np. dokładanie do ucha telefonu, turlanie piłki po podłodze. Pojawia się także zabawa w „a-ku-ku”.

W wieku poniemowlęcym zabawa staje się podstawową formą aktywności – dzieci bawią się same lub z udziałem dorosłego, zabawy są bardziej samodzielne i twórcze.

Początkowo dominują zabawy ruchowe i konstrukcyjne, najczęściej polegające na przenoszeniu klocków z miejsca na miejsce, wkładaniu i wyjmowaniu z pudełka, przewożeniu ich wywrotkami. Pojawiają się pierwsze konstrukcje typu „wieża”, „pociąg”. Kończąc trzeci rok życia dziecko potrafi zbudować „most” z 3 klocków, czasami nazywa swoje budowle.

W połowie drugiego roku życia wraz z rozwojem naśladownictwa dziecko uczy się używać różnych przedmiotów zgodnie z ich przeznaczeniem. Rozwijają się wówczas zabawy tematyczne. Charakterystyczną cechą jest powtarzalność prostych czynności zabawowych.

Początkowo dziecko potrafi naśladować tylko czynności, które bezpośrednio przed tym pokazano mu na tych samych zabawkach, nie potrafi „przenieść” danej czynności na inną zabawkę.

Dzieci karmią misie i laki, wożą je w wózku, myją, ubierają, przy czym czynności te wykonywane są w przypadkowej kolejności (np. najpierw ubieranie, a potem mycie). Dopiero w trzecim roku życia pojawia się odtwarzanie całych sekwencji czynności, odwzorowywanie sytuacji rzeczywistych (np. najpierw spacer lalki, potem karmienie, mycie, kładzenie spać). Ponadto dziecko zaczyna wyobrażać sobie określone sytuacje i przedmioty np. „mieszanie zupy w garnku”.

Pod koniec trzeciego roku życia dzieci chętnie bawią się w towarzystwie rówieśników, ale jest to zabawa „obok” (każde dziecko bawi się samo i po swojemu). Początki zabaw z innymi dziećmi, współdziałania, umiejętność dostosowywania się do innych pojawia się w wieku przedszkolnym.

Przygotowała: Agnieszka Wrzesiak – psycholog kliniczny